

ПОШИРЕННЯ ХВОРОБ КІСТКОВО-М'ЯЗОВОЇ СИСТЕМИ СЕРЕД НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Канд. мед. наук В. Д. Шищук

Медичний інститут Сумського державного університету

Здійснено аналіз поширеності захворювань кістково-м'язової системи серед населення Сумської області протягом 2005–2013 рр. Визначено групи районів із найбільшими показниками поширеності цих нозологій. Проаналізовано захворюваність серед населення з найбільш поширеними видами хвороб кістково-м'язової системи: артрозів, артритів та дорсопатій.

Ключові слова: кістково-м'язова система, захворюваність, поширеність хвороб, артроз, артрит, дорсопатії.

РАСПРОСТРАНЕНИЕ БОЛЕЗНЕЙ КОСТНО-МЫШЕЧНОЙ СИСТЕМЫ СРЕДИ НАСЕЛЕНИЯ СУМСКОЙ ОБЛАСТИ

Канд. мед. наук В. Д. Шищук

Осуществлен анализ распространенности заболеваний костно-мышечной системы среди населения Сумской области в течение 2005–2013 гг. Определены группы районов с наибольшими показателями распространенности этих нозологий. Проанализирована заболеваемость среди населения с наиболее распространенными видами болезней костно-мышечной системы: артрозов, артритов и дорсопатий.

Ключевые слова: костно-мышечная система, заболеваемость, распространенность болезней, артроз, артрит, дорсопатии.

PREVALENCE OF DISEASES OF THE MUSCULOSKELETAL SYSTEM AMONG POPULATION IN SUMY REGION

V. D. Shishchuk

The article presents the analysis of the incidence of diseases of the musculoskeletal system among the population of Sumy region during 2005–2013 years. The groups of districts with the highest prevalence of nosology were highlighted. Analyzed the incidence among the population the most common types of diseases of the musculoskeletal system: arthrosis, arthritis and dorsopathies.

Keywords: musculoskeletal system, morbidity, disease, arthrosis, arthritis, dorsopathies.

Хвороби кістково-м'язової системи належать до найбільш розповсюджених захворювань серед населення України, які призводять до зниження чи обмеження фізичної активності і здатності до пересування, часто до інвалідації хворих та смертності. Лікування таких хворих вимагає значного часу та фінансових витрат. У зв'язку з цим дослідження поширеності захворювань кістково-м'язової системи є надзвичайно актуальним питанням сучасної ортопедії і травматології.

До найбільш поширених захворювань кістково-м'язової системи належать запальні ураження суглобів (ревматоїдні артрити, сольові артропатії, поліартрити, спондиліти та ін.), обмінно-дистрофічні (артрози, подагра, остеопороз, остеоартроз, дорсопатії), вторинні запалення (посттравматичні, гемобластози й ін.) та захворювання, що розвиваються на тлі ендокринних захворювань (хвороби гіпофізарно-надниркової системи, щитоподібної залози, цукровий діабет, системний вовчак та ін.).

Питанням діагностики, патогенезу та лікування захворювань кістково-м'язової системи

присвячено багато наукових праць. Так, питання патогенезу, діагностики та лікування артрозів досліджували такі науковці як Є. Т. Склярєнко (1996), О. А. Бурьянов (2008, 2009), А. Є. Лоскутов (1998, 2003), Б. І. Сіменач (2003) та ін.; артритів — О. А. Бурьянов (2003, 2009), Г. В. Гайко (2010), В. М. Коваленко (2001), М. О. Корж (1998), В. І. Ринденко (1991) та ін.; дорсопатії та спондилопатії — М. О. Корж (1998, 2010), М. І. Хвисюк (2009, 2012), А. Е. Бариш (2010, 2013), Ю. А. Леонтьєв (2005), М. Е. Поліщук (2001), Є. Т. Склярєнко (1989) та ін.; остеопорозів — В. М. Коваленко (2009), М. О. Корж, В. В. Поворознюк та ін. (2002); сколіозів — М. О. Корж, А. О. Мезенцев (2009), В. В. Сердюк (2010), В. А. Akbarnia (2008), J. T. Braun (2006) та ін.

Мета роботи — проаналізувати рівень захворюваності та поширення хвороб кістково-м'язової системи серед населення Сумської області; встановити райони з найбільшою кількістю хворих та розглянути шляхи зниження захворюваності на цей вид нозологій.

МАТЕРІАЛ ТА МЕТОДИ

Матеріалом дослідження стали дані медичних оглядів, проведених протягом 2005–2013 рр. у Сумській області серед населення, а також дані, отримані шляхом аналізу джерел літератури.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

Протягом 2005–2013 рр. рівень первинної захворюваності на хвороби кістково-м'язової системи в Сумській області характеризується загальним зниженням на 9,1%. До причин зменшення захворюваності можна віднести: ранню діагностику хвороб, періодичне лікування (амбулаторне та стаціонарне), початок проведення профілактичних заходів.

Однак, незважаючи на зменшення первинної захворюваності, негативним моментом є зростання поширеності захворювань серед населення на 6%. Серед чинників, що сприяють поширенню захворювань серед населення, є зростання кількості людей у віці, старшому за працездатний, спадковість, зниження рухової активності людини, невисока якість життя тощо.

У 2013 р. загальнообласний показник поширеності хвороб кістково-м'язової системи зріс до 8227,63 на 100 тис. осіб (рис. 1).

Найбільша кількість хворих на ці нозології спостерігалася у Липоводолинському районі (14992,95 на 100 тис. осіб), у той час як у Ямпільському районі було зафіксовано найменше значення поширеності даного виду хвороб — 4211,15 на 100 тис. осіб (рис. 2). На наш погляд, це пов'язано з низькими показниками звернень

за медичною допомогою та відсутністю кваліфікованих фахівців із даної нозологічної проблеми.

У розрізі адміністративних одиниць регіону (18 районів і 7 міст обласного підпорядкування) за роки дослідження спостерігалася зростання серед населення хвороб кістково-м'язової системи у 12 адміністративних одиницях. Серед них найбільші показники зростання поширеності хвороб серед населення були зафіксовані у Путивльському (на 70,6%), Липоводолинському (на 40,6%), Глухівському (на 35%), Великописарівському (на 20,3%) та Білопільському (на 19,2%) районах.

Разом із тим 8 адміністративних районів регіону в 2013 р. показали зниження кількості хворих на хвороби кістково-м'язової системи. До районів, у яких спостерігалася значне зниження поширеності хвороб, належать Ямпільський (на 29,6%), Сумський (на 29,2%) та Конотопський (на 20,3%) райони (рис. 3). Причинами таких високих показників є повнота обстеження пацієнтів — лабораторні обстеження, УЗД, МРТ і комп'ютерна діагностика та наявність висококваліфікованих спеціалістів.

У структурі нозологій, серед найпоширеніших хвороб кістково-м'язової системи в населення Сумської області переважають артрози, які є хронічними захворюваннями суглобів дегенеративно-дистрофічного характеру. Цей вид хвороби має різне походження і близькі механізми розвитку. Найчастіше спостерігаються артрози великих суглобів: колінного (гонартроз), тазостегнового (коксартроз) та плечового.

Незважаючи на зниження загальної первинної захворюваності на артрози на 13,5% порівняно з 2005 р., їх поширеність серед населення області

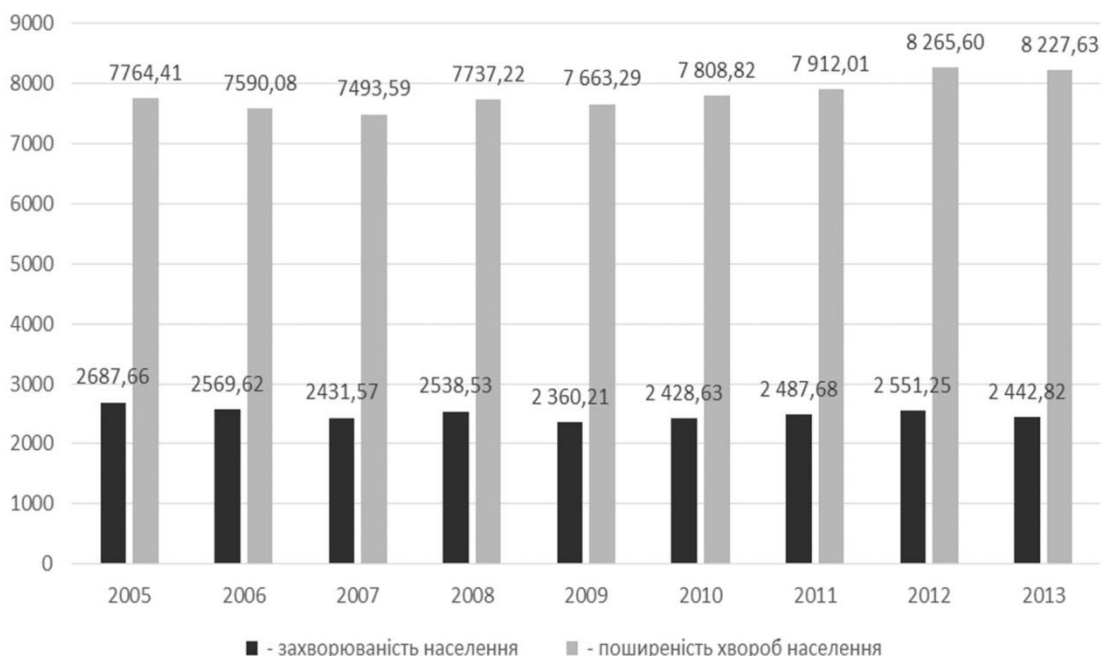

Рис. 1. Захворюваність населення на хвороби кістково-м'язової системи в Сумській області

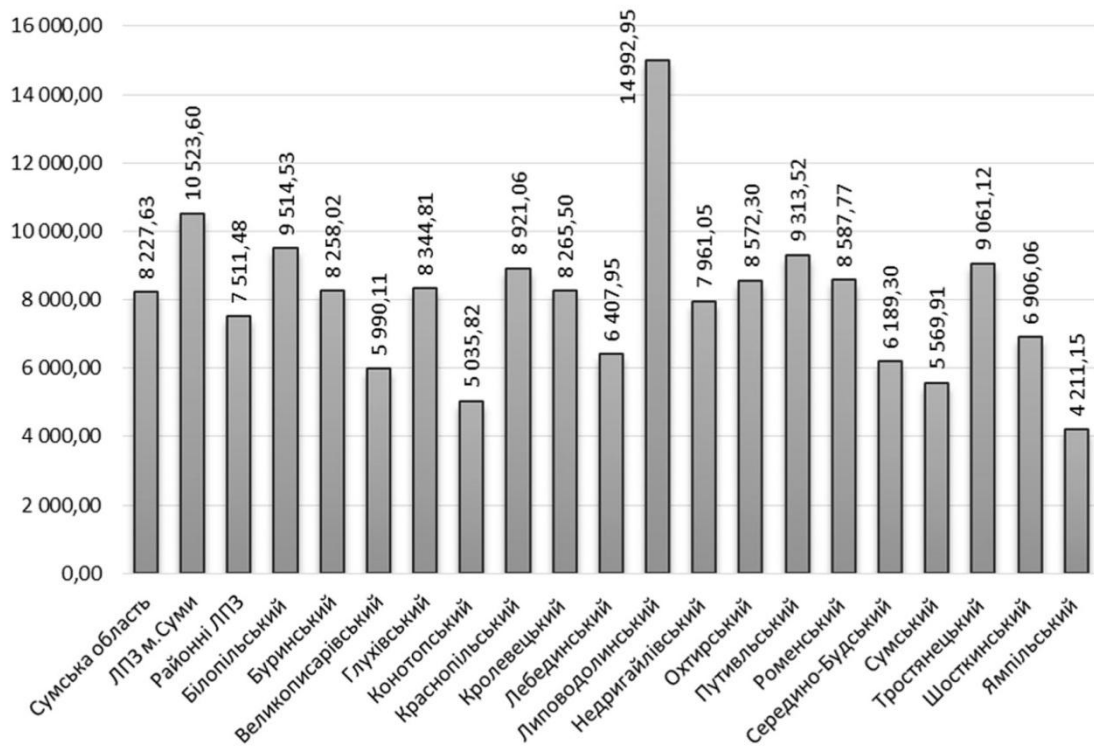

Рис. 2. Поширеність хвороб кістково-м'язової системи в Сумській області у розрізі адміністративних одиниць у 2013 р. (побудовано за даними [1])

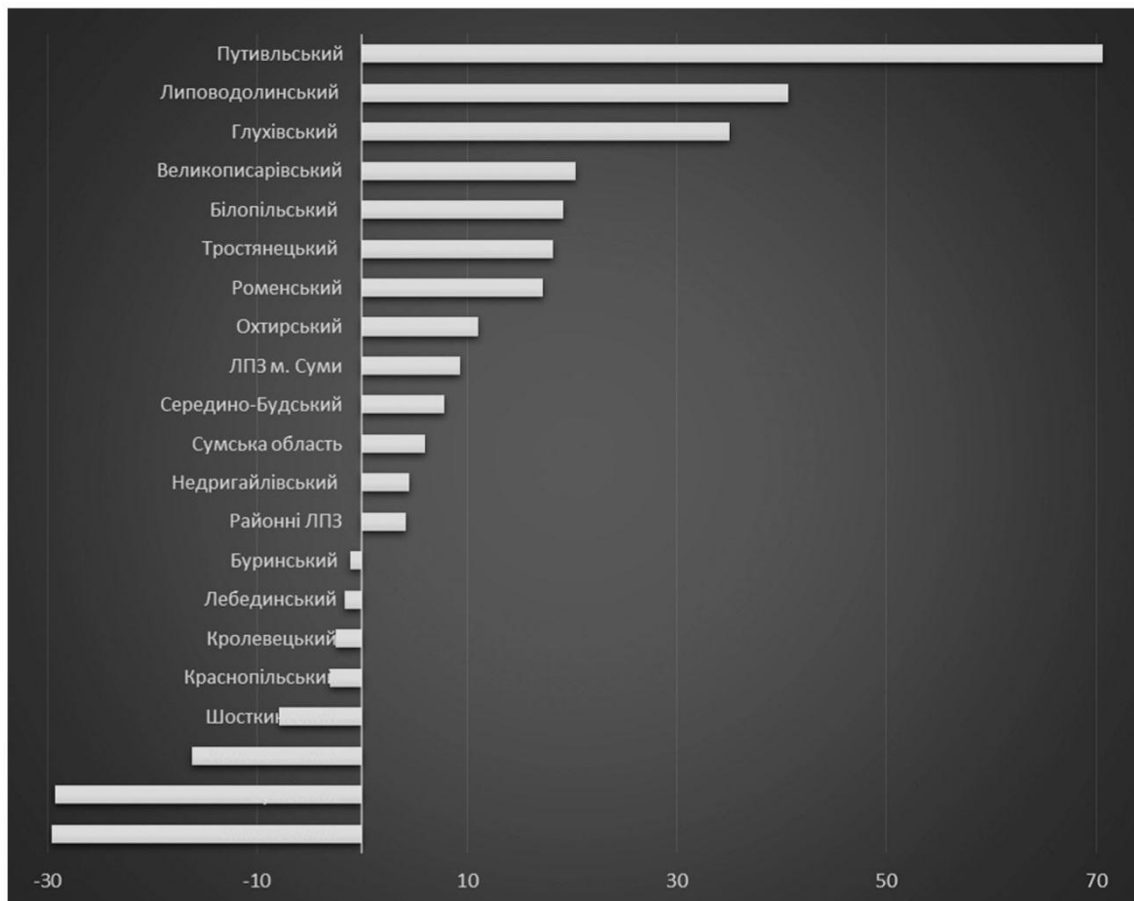

Рис. 3. Райони зі зростанням та зниженням поширеності хвороб кістково-м'язової системи протягом 2005–2013 рр. (%) (побудовано за даними [1])

зросла з 2160,93 до 2675,59 на 100 тис. осіб (23,8%). Найбільша поширеність захворюваності населення з цим діагнозом зафіксована у Липоводолинському (4411,76 на 100 тис. осіб), Путивльському (3783,19), Роменському (3521,83) та Глухівському (3401,51) районах. Головними причинами появи артрозів є травми та їх наслідки, дисплазії, інфекції та інтоксикації, спадкові чинники та ін.

Так само як і артроз, значною медико-соціальною проблемою є артрит, поширеність якого є високою серед осіб різного віку, включаючи дітей і підлітків, але все ж частіше він розвивається в жінок 40–50 років. Неправильне лікування та рецидивуючий перебіг можуть призвести до інвалідизації і втрати працездатності.

Найпоширенішою формою запального захворювання суглобів, що уражує близько 1% населення, є ревматоїдний артрит (в Україні — 0,4%, у Європі й Північній Америці — 1–2%) [2].

Жінки хворіють на ревматоїдний артрит у 2–4 рази частіше, у середньому співвідношення жінок і чоловіків становить 3:1. З віком поширеність ревматоїдного артрити зростає. В Україні загальна кількість хворих на цей вид хвороби становить близько 125 тис. осіб [4].

За даними ВООЗ випадки тимчасової непрацездатності в разі ревматичних хвороб займають 3 місце серед інших захворювань. Понад 50% хворих із діагнозом ревматоїдний артрит виявляються непрацездатними вже через 10 років після початку розвитку захворювання, а близько 90% з їх числа постійно відчувають сильні болі, які значно погіршують якість життя.

Захворюваність на ревматоїдний артрит та інші запальні поліартропатії у 2013 р. склала 71,86 на 100 тис. осіб, що на 0,7% нижче порівняно з 2005 р. Поширеність цієї хвороби у 2013 р. порівняно з 2005 р. зросла на 20,5% і становила 508,56 на 100 тис. осіб. Серед районів із найвищими показниками поширеності на артрити виділяють Липоводолинський (720,19), Недригайлівський (603,7) та Середино-Будський (816,05 на 100 тис. осіб). Серед причин виникнення артритів варто виділити інфекції, травми, захворювання нервової системи, тривалі фізичні навантаження тощо.

Значне місце у структурі захворювань на хвороби кістково-м'язової системи займають дорсопатії (остеохондроз, кіфоз, сколіоз та ін.) і спондилопатії. Однією з найпоширеніших хвороб серед населення є остеохондроз, що належить до деформуючих дорсопатій. Це хронічне захворювання, за якого відбуваються дегенеративні зміни хребців та міжхребцевих дисків. Кількість хворих на цю нозологію в світі невпинно зростає та становить понад 80%, про що свідчать дані ВООЗ. На сьогодні остеохондроз є серйозною медичною проблемою. Найчастіше на остеохондроз хворіють люди працездатного віку. Ще однією значною проблемою є захворюваність на сколіоз, особливо серед дітей шкільного віку [5].

До дорсопатій також належить остеопороз, який є прогресуючим захворюванням. Остеопороз розвивається в будь-якому віці як у чоловіків, так і в жінок. Тільки у США остеопороз призводить до 250 тис. переломів стегнової кістки, 250 тис. переломів передпліччя й 700–750 тис. вертебральних переломів щорічно [3].

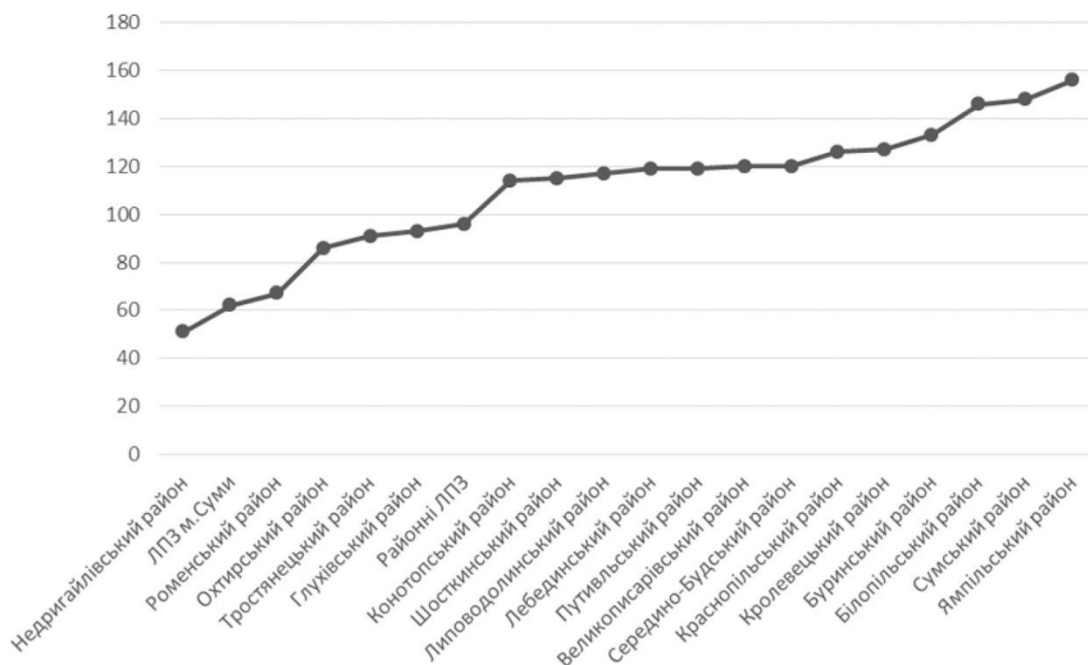

Рис. 4. Ранжування адміністративних одиниць за поширеністю хвороб кістково-м'язової системи

У Сумській області станом на 1 січня 2014 р. загальнообласний показник поширеності захворюваності на ураження міжхребцевих дисків шийного та інших відділів опорно-рухової системи становив 2572,61 на 100 тис. осіб. Порівняно з 2005 р. він зріс на 60,8 %, а первинна захворюваність збільшилася на 49,8 %. Найбільшої поширеності це захворювання набуло серед населення Білопільського та Охтирського районів (447,07 та 416,64 на 100 тис. осіб, відповідно). Однак первинна захворюваність і поширення серед населення інших дорсопатій і спондилопатій в області протягом

2005–2013 рр. скоротилися на 15,6 % та 1,17 %, відповідно. За поширеністю на інші дорсопатії та спондилопатії в області лідерами є Краснопільський (3019,69 на 100 тис. населення), Липоводолинський (3641,22), Охтирський (3113,59) та Тростянецький (3211,74) райони.

Аналіз поширеності хвороб кістково-м'язової системи серед населення Сумської області дав можливість проранжувати адміністративні одиниці за цим критерієм та виділити три групи районів. Найбільш високі показники поширеності хвороб кістково-м'язової системи були зафіксовані

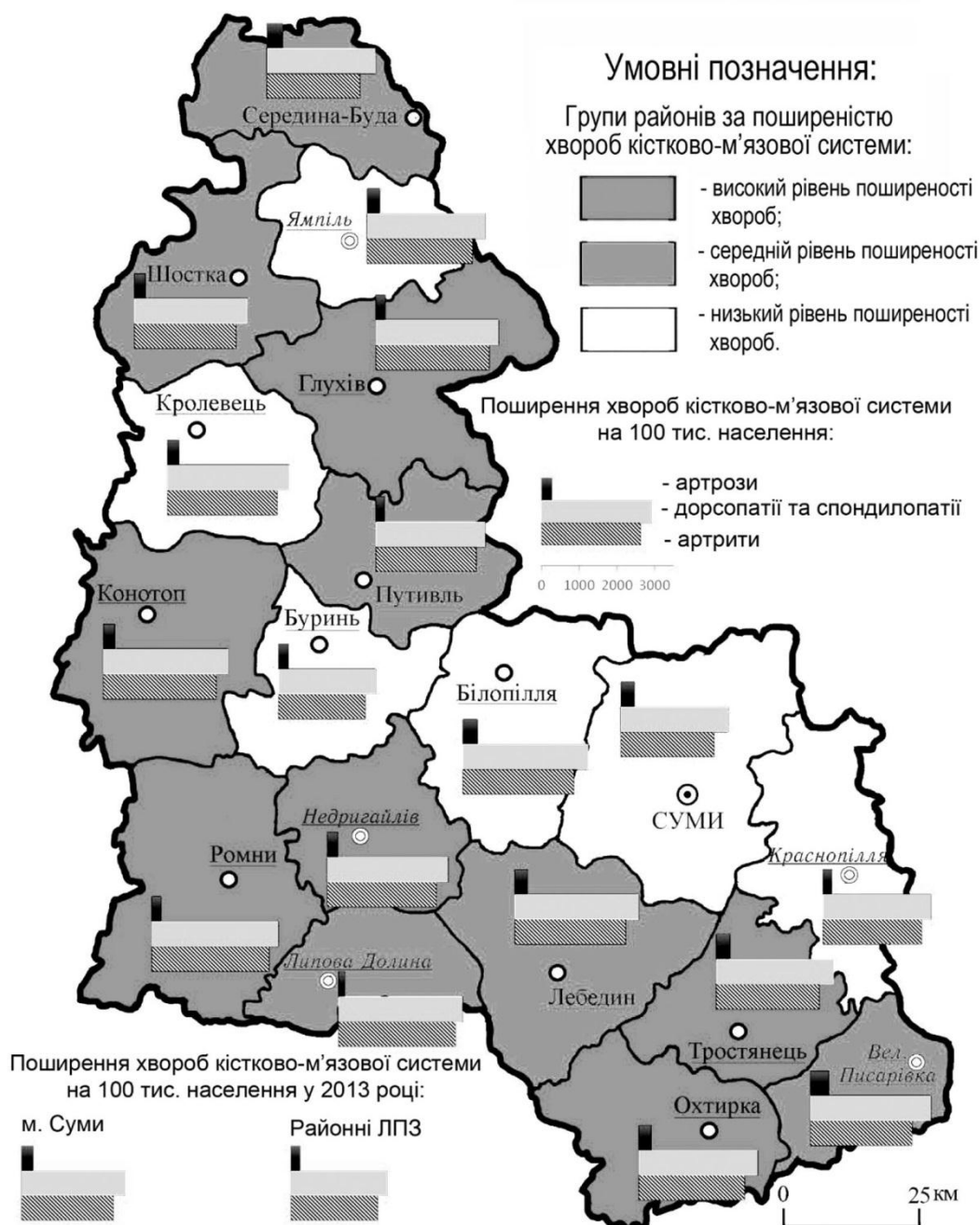

Рис. 5. Групування адміністративних одиниць Сумської області за поширеністю хвороб кістково-м'язової системи у 2013 р.

у м. Суми, Недригайлівському, Роменському, Охтирському, Тростянецькому, Глухівському, Конотопському районах та районних ЛПЗ (рис. 4).

Найменше на цей вид нозологій хворіють жителі Краснопільського, Кролевецького, Буринського, Білопільського, Сумського та Ямпільського районів (рис. 5).

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження первинної захворюваності та поширення серед населення Сумської області хвороб кістково-м'язової системи показало, що протягом 2005–2013 рр. первинна захворюваність зменшилася, натомість поширеність серед населення зросла, особливо на артрози (23,8%), артрити

(20,5%), ураження міжхребцевих дисків шийного та інших відділів опорно-рухової системи (49,8%). Позитивним моментом є зниження первинної захворюваності й поширення серед населення інших дорсопатій і спондилопатій.

Серед адміністративних одиниць області найбільш поширені хвороби кістково-м'язової системи у м. Суми, Недригайлівському, Роменському, Охтирському, Тростянецькому, Глухівському, Конотопському районах та районних ЛПЗ.

Комплексний підхід до активного виявлення та лікування населення з хворобами кістково-м'язової системи *в перспективі* дасть можливість знизити рівень первинної захворюваності і поширення хвороб та подальшої інвалідизації населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Довідник показників діяльності установ охорони здоров'я Сумської області за 2013 рік. Суми: Обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики м. Суми, 2014. — 285 с.
2. Коваленко В. М. Ревматоїдний артрит. Діагностика та лікування / В. М. Коваленко, М. М. Шуба, Л. Б. Шолохова; за ред. В. М. Коваленко. — К.: Моріон, 2001. — 272 с.
3. Коваленко В. М. Рекомендації з діагностики, профілактики та лікування системного остеопорозу у жінок в постменопаузальному періоді: клінічні настанови / В. М. Коваленко, В. В. Поворознюк // Укр. ревматологічний журнал. — 2009. — № 3 (37). — С. 23–29.
4. Нейко Є. М. Ревматоїдний артрит: сучасний погляд на проблему / Є. М. Нейко, Р. І. Яцишин, О. В. Штефюк // Укр. ревматологічний журнал. — 2009. — № 2 (36). — С. 35–39.
5. Типологія районів Сумської області за рівнем захворюваності дитячого населення на ортопедо-травматологічні патології / В. Д. Шишук, Г. В. Богданова, О. Г. Біденко, В. А. Бабич // Буковинський мед. вісник. — 2013. — Т. 17. — № 1 (65). — С. 178–185.